

- заходів / О. П. Гавриленко // Вісник Київського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. – Сер.: Географія. – 2012. – Вип. 49. – С. 12-15.
2. Гукалова І. В. Вступ до фаху: географія і суспільство. Навч. посіб. / І. В. Гукалова, Д. С. Мальчикова. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. – 268 с.
  3. Мальчикова Д. С. Забезпечення раціонального природокористування та екологічних пріоритетів розвитку сільської місцевості / Д. С. Мальчикова // Наукові записки Херсонського відділу Українського географічного товариства. Зб. наук. праць. – Херсон: ПП Вишемирський В. С., 2014. – Вип. 6. – С. 70-77.
  4. Топчієв О. Г. Методологічні основи географії: Ландшафтна оболонка Землі. Довкілля : навч. посіб. / О. Г. Топчієв, Д. С. Мальчикова, І. О. Пилипенко, В. В. Яворська. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. – 348 с.

О.Ю. Ель

*Херсонський державний університет,
olyaelf@gmail.com*

МІСЦЕ І РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ У КРАЄЗНАВЧІЙ ТУРИСТИЧНІЙ РОБОТІ В СЕРЕДНІЙ ШКОЛІ

Соціально-економічний розвиток України, науково-технічний прогрес та екологічний стан навколишнього середовища вимагають більшої уваги суспільства до навчання й виховання молодого покоління та формування в нього екологічної свідомості. Сучасні умови створюють питання переосмислення місць навчального та виховного процесів сучасної школи, які більше схильтимуться до національної духовності, патріотизму та любові до природи.

Важливим засобом реалізації завдання виховання школярів та формування їх світогляду є туристично-краєзнавча діяльність, яка має на меті ознайомлення дітей з історією та культурою рідного краю та включає такі практичні способи навчання як походи, подорожі та екоскурсії, що розширюють кругозір молодого покоління.

Учні середньої школи – це діти від 10 до 15 років, які в початкових класах вже отримали мінімальні знання та уявлення про навколишній світ і простір. В сучасній системі середньої освіти, учні 5-9 класи поглиблено вивчають фундаментальні науки, при цьому вважається, що знання про найближче оточуюче середовище самі собою розуміються.

Донести до дітей інформацію про їх край та регіон покликані краєзнавчі та туристичні гуртки. Оскільки, краєзнавство і туризм мають комплексний міждисциплінарний характер та охоплюють такі науки як історія, географія, біологія, екологія та етнографія, екологічний туризм займає одне з головних місць у туристично-краєзнавчій роботі у школі, оскільки він базується саме на природничих науках [3].

Краєзнавство – це галузь людської діяльності, яка спрямована на всебічне вивчення краю та сукупність знань про край: його географію, історію, економіку та інші сфери життєдіяльності [2]. Туристично-краєзнавча робота є комплексною формою роботи з дітьми, яка використовує теоретичні матеріали і закріплює їх практичними навичками, реальними прикладами і

фіксує інформацію в пам'яті школяра отриманими враженнями та емоціями під час екскурсій чи походів.

Ключове місце в туристично-краєзнавчій діяльності займає екологічний туризм, як єдиний вид туристичної діяльності, який задовольняє освітню мету. Екологічний туризм – це туристична діяльність з мінімальним впливом на навколишнє природне середовище та ознайомлення з особливостями природи з ціллю сформувати екологічну свідомість у туристів [1].

Екотуризм передбачає відвідування максимально збережених природних територій, де можна спостерігати за рослинами та тваринами у їх середовищі існування, споглядати природні екосистеми та процеси життєдіяльності живих організмів. У своїй основі це переважно природні резервати – національні природні парки, заповідники, заказники.

В поєднанні з отриманими раніше знаннями з біології та географії, інформативними екскурсіями та наглядними прикладами в учнів будуть сформовані правильні уявлення про навколишнє природне середовище та процеси, які перебігають в ньому. Зміни природних об'єктів в ході часу, спричинені природними та антропогенними чинниками, архітектурні елементи чи залишені під час різних подій речі дають не лише просторове а часове уявлення про історію рідного раю.

Одним з видів екологічного туризму є науковий туризм, який включає в себе польові спостереження та природні дослідження [4]. Участь школярів в подібних заходах дозволяє детально розглядати біологічні, географічні чи історичні процеси, що відбуваються в межах місцевості.

У туристських подорожах та екскурсіях залежно від методів та цілей досліджень учні отримують відповідні знання та вміння: під час гідрогеологічних, геоморфологічних чи гідрологічних досліджень місцевості школярі вчаться працювати з топографічними матеріалами, компасом та альтиметром, проводити описи та порівняння об'єктів, визначати їх фізичні та хімічні властивості, відбирати проби та проводити прості хімічні аналізи з індикаторами; в ході геоботанічних та зоологічних досліджень учні спостерігають за флорою та фауною, вчаться знаходити спільні та відмінні риси, причинно-наслідкові зв'язки тощо.

Проведення дослідницької роботи стимулює зацікавленість шкільними предметами і, відповідно, краще навчання. Участь в дослідженнях можуть в майбутньому допомогти школяреві у вступі до вузу чи вплинути на вибір майбутньої професії.

Науковий екологічний туризм формує основні методи і принципи роботи в ході туристично-краєзнавчої діяльності.

Основоположним принципом екологічного туризму є мінімізація антропогенного впливу на природу під час подорожі чи екскурсії [1]. Це передбачає зміну щоденних звичок та відмова від деяких благ цивілізації, таких як інтернет. Останнє є особливо актуальним питанням для школярів, оскільки сучасні діти не уявляють свого життя без модних та всемогутніх гаджетів, які впливають на їх фізичне та психічне здоров'я.

Під час подорожі чи походу учні отримують не лише теоретичні знання, а й безцінні навички: вчаться розпалювати вогонь без сірника, орієнтуватись в просторі, готувати їжу, розрізняти безпечних й небезпечних рослин і тварин,

надавати першу медичну допомогу. До того ж, школярі в подорожі фізично активні, розвивають свої комунікативні навички, стають уважнішими до себе та навколишнього середовища.

При виконанні принципу мінімально впливу у школяра має виховуватись любов та повага до рідного краю, він має розуміти важливість збереження та відновлення природи. В ході туристично-краєзнавчої діяльності має формуватися екологічна свідомість дитини.

Виходячи з приведених аргументів, можна зробити висновок щодо ролі екологічного туризму у туристично-краєзнавчій діяльності середньої школи, а саме його наукової функції. Екотуризм несе перш за все освітню мету. Виконуючи основні вимоги екоподорожі, школярі пізнають свій край, його природу, взаємозв'язки в ній, історичні аспекти впливу людини на навколишнє середовище.

Завдяки екологічному туризму в рамках туристично-краєзнавчої роботи, учні не тільки пізнають навколишній світ та розширюють свій кругозір, а й вчаться поважати та захищати природу та всі її компоненти. Екотуризм формує екологічну свідомість особистості, виховує розуміння важливості гармонійного існування людини з природою.

Література:

1. Вишневський В.І. Екологічний туризм: навч. пос. / В.І. Вишневський. – Київ: Інтерпрес ЛТД, 2015. – 140 с.
2. Кушнарєнко Н.М. Бібліотечне краєзнавство : підруч. / Н.М. Кушнарєнко. – К: Знання, 2007. – С. 25.
3. Маланюк Т.З. Краєзнавство і туризм: навч.пос. / Т.З. Маланюк. – Івано-Франківськ: ін-т ТПНУ ім. В. Степаника, 2010. – 220 с.
4. Русєв І.Т. Екологічний туризм. Конспект лекцій для студентів спеціальності “Екологія та охорона навколишнього середовища” (спеціалізація “Екологія рекреаційного і курортного господарства”) / І.Т. Русєв, Т.А. Сафранов. – Одеса: Вид-во “Екологія”, 2005. – 118 с.

А.А. Єрофєєв

Херсонський державний університет,

Yerofeev@gmail.com

ПІДХОДИ ГІС-ОЦІНКИ РИЗИКІВ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ВІД ПРИРОДНО-ВОГНЕЩЕВИХ ІНФЕКЦІЙ

Медико-географічні дослідження нерозривно пов'язані з просторовим аналізом, реалізованим через медико-географічне картографування. Серед медико-географічних карт виділяють нозогеографічні, що відображають географічне поширення хвороб, зв'язок їх з умовами географічного середовища і ступінь ризику зараження ними [3].

Візуалізація показників захворюваності населення природно-вогнещевими хворобами (ПВХ), як правило, обмежується одностороннім використанням базових карт адміністративно-територіального поділу або